

مجدالدین کیوانی*

کتابسازی؛

آشفته‌بازاری برای نام‌آور شدن

کتابسازی آن هم به شیوه جدید چه ضررهایی به حوزه نشر وارد می‌کند؟

به نظر من از نظر اقتصادی به خریدار ضرر و زیانی وارد می‌شود و بعضی وقت‌ها محتواها یکی است و تنها روی جلد عوض شده است. در برخی موارد نیز ویرایش‌هایی که مؤلف برای آن خون دل خورده است با یک چاپ جدید و گنجاندن نام دو نسخه در زیرنویس یا معنی لغات به چاپ می‌رسد. دوم این که سطح علمی در کشور پایین می‌آید و مطالب مبتدلی در مطبوعات نوشته می‌شود.

آیا نقد علمی می‌تواند مانع بروز این معضل شود؟

یکی از راه‌های حل این مشکل نقد دقیق علمی بی‌غرض است؛ یعنی کتابی را نقد کنیم نه برای دفاع از کتاب و نه برای دشمنی با آن. در حال حاضر جای یک نشریه نقد علمی و پژوهش‌گرانه خالی است که مطالبش نه تعریف باشد و نه حمله به اثر. به خصوص اگر ناشران آگاه باشند کتابی که چاپ کرده‌اند اهلیت ندارد و خودشان مورد انتقاد قرار خواهند گرفت، خودشان هیأت تحریریه انتخاب خواهند کرد تا اثر را بررسی کنند.

وزارت ارشاد در بررسی آثار نباید سلیقه‌ای عمل کند. برای مثال حذف بخش‌هایی از خسرو و شیرین، به این بهانه که در گروه سنی کودک و نوجوان منتشر شده، خنده‌دار است. به نظر من بهتر است اجازه بدهند اهل قلم با هم طرحی بریزند و ضوابط را رعایت کنند. در تمام دنیا هر مجله‌ای هیأت تحریریه‌ای دارد و مقالات قبل از چاپ بررسی می‌شوند. در

به نظر شما علل و عوامل کتابسازی در روزگار ما چیست؟ تمایزی باید قائل شد بین آنچه در گذشته به عنوان سرقت ادبی یا انتحال مطرح بوده است و کتابسازی آشکار؛ به این معنا که نویسنده بدون ذکر نام کسی، کار را از وی اقتباس و بدون نقل معنا و تجزیه و تحلیل، موضوعی را که مؤلف در اثرش آورده و خلاصه و نتیجه‌گیری کرده است استفاده کند. هر چند که در ظاهر کسی متوجه نشود که این اثر را شخص خلق نکرده است.

انتحال ادبی یعنی این که نامی از نوشته در منبع ذکر نمی‌شود؛ یعنی در حقیقت نوشته‌ای است که ریشه‌اش را در آثار دیگران می‌توان یافت. اما از دلایل به وجود آمدن کتابسازی باید نخست به سهل‌الوصول بودن نشر، کثرت ناشران و مجلاتی که به دنبال مطلب هستند، اشاره کرد. بنابراین وسواسی که در گذشته برای نشر مطلب بود دیگر وجود ندارد. دوم این که افرادی بدون صلاحیت و شایستگی می‌خواهند صاحب نام شوند و زمانی که اسم خود را در کتاب چاپ‌شده ببینند اعتباری کسب می‌کنند و دیگر زحمت نمی‌کشند که چیز تازه‌ای تألیف کنند. ناشر هم با جلد زیبا این اثر را چاپ می‌کند و اکثر افرادی که کتاب می‌خرند این کار را بدون مطالعه می‌کنند. به طور خلاصه دلیل اصلی کتابسازی را باید نخست در دسترس بودن نسبتاً ساده نشریات، یعنی ناشران و مجلات فراوان که دنبال مطلب هستند، دانست و دوم این که افرادی بدون صلاحیت می‌خواهند صاحب نام شوند و از بازار آشفته برای نام‌آور شدن استفاده می‌کنند.

* استاد بازنشسته دانشگاه تربیت معلم

حقیقت باید تعداد مجلات کم شود و سطحشان بالا رود؛ مجلات موازی حذف شود و مکانیزم نقد باید افزایش پیدا کند. در زمینهٔ نسخ خطی و متون کهن کتابسازی و پخته‌خواری را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در دنیا حق تألیف و استفاده از مآخذ خیلی جدی گرفته می‌شود و حق التألیف مقالات بررسی می‌شود و حق استفاده از آن به صورت مختصر و کلی بدون اجازهٔ مؤلف و ناشر ممنوع است و حتی یک جمله هم بدون اجازه از جایی نقل نمی‌شود، اما در کشور ما چنین چیزی وجود ندارد و ما هنوز

به کپی‌رایت نپیوسته‌ایم. در سال کتاب‌های بسیاری ترجمه یا عیناً افسست می‌شود و این بی‌قانونی بین ناشران هم هست و خیلی راحت نویسندگان بدون هیچ باکی مطالب را از جاهای مختلف می‌گیرند و در این باره نه به ناشر اعتراض می‌شود نه به نویسنده. دولت در ضوابط دخالت نکند بهتر است. ولی دادگستری باید مقرراتی بگذارد تا هر کس از جایی مطلبی نقل می‌کند، اجازه بگیرد.

■

تازه‌های میراث مکتوب

کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب، لاهور (تأسیس: ۱۸۷۳ م) یکی از قدیم‌ترین کتابخانه‌های پاکستان است. بخش نسخه‌های خطی آن در ۱۹۲۰ م. تأسیس شد و امروز دانشگاه پنجاب با ۲۲۵۷۴ مجلد کتاب خطی بزرگترین مجموعه‌دار کتب دستنویس در کشور است. از آن میان حدود ۱۴۵۰۰ نسخه به زبان‌های عربی، فارسی، اردو و زبان‌های محلی پاکستان و حدود ۹۰۰۰ نسخه به زبان سانسکریت است. بخش نسخه‌های خطی کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب از یک مجموعهٔ عمومی و چند مجموعهٔ شخصی تشکیل شده است.

بیشتر به کوشش فهرست‌نگاران مختلف، فهرست حدود ۹۰۰۰ نسخهٔ سانسکریت، ۲۲۸۴ نسخهٔ فارسی مجموعهٔ شیرانی، ۱۵۰۰ نسخهٔ فارسی مجموعهٔ آزر و ۸۹۹ نسخه از مجموعه‌های مختلف فراهم شد.

کتاب حاضر، فهرست کامل نسخه‌های خطی فهرست‌نشدهٔ مجموعه‌های آزاد، پیرزاده، شیرانی، کیفی و عمومی است. در برخی موارد فهرس پیشین نیز بازنگری شده و در فهرست حاضر اطلاعات نسخه‌شناسی تکمیل شده است.

فهرست نسخه‌های خطی

فارسی

کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه پنجاب
لاهور (پاکستان)
(مجموعه‌های آزاد، پیرزاده، شیرانی،
کیفی و عمومی)
جلد اول و دوم
به کوشش
عارف نوشاهی
چاپ اول: ۱۳۹۰
بهای دوره: ۲۱۰۰۰ تومان

